

Areál sanatória Vyšné Hágy (1934-1941)

Projektant

František Albert Libra, Jiří Kan, Svatopluk Basař, Soběslav Sobek

Zhotoviteľ

firma František Weisner – Ing. Karel Maria Kosar

Užívateľ

NÚTPCHaHCH

Miesto

Vyšné Hágy, okres Poprad, Prešovský kraj, Slovensko

Popis

Budovy sanatória vo Vyšných Hágoch je komplex v ktorom sídli Národný ústav tuberkulózy, pľúcnych chorôb a hrudníkovej chirurgie (NÚTPCHaHCH). Liečebný ústav sa mal pôvodne otvoriť k 20. výročiu vzniku ČSR, ale otvorenie sa oddialilo až na 1. jún 1941. Jeho pôvodný názov – Masarykovo sanatórium Ústrednej sociálnej poisťovne – sa zmenil na Sanatórium robotníckej sociálnej poisťovne. Prvým riaditeľom ústavu sa stal MUDr. Soběslav Sobek, ktorý bol do funkcie vymenovaný ešte počas výstavby ústavu.

Návrh vzišiel z veľkej architektonickej súťaže, ktorú vypísala ústredná sociálna poisťovňa v roku 1932. Na súťaži sa zúčastnili viacerí vtedajší špičkoví česko-slovenskí architekti a nadväzovala na podobnú súťaž na sanatórium v Starom Smokovci.

Sanatórium sa budovalo v rokoch 1934 – 1936. Stojí na južnom svahu Vysokých Tatier obkolesené lesom vo výške 1 100 m nad morom. Má kapacitu 500 postelí, z toho 400 pre chorých na pľúca a 100 pre chorých na kostnú tuberkulózu. Celé liečenie je sústredené v hlavnej budove, ktorá je dlhá 270 m. Prevádzky jednotlivých oddelení sú oddelené, rovnako ako prevádzka mužov a žien. Poprepájané sú chodbami a lekárňami, pričom táto koncentrovaná forma vytvorila predpoklady na správnu ekonomiu prevádzky, prehľadnosť a kontrolu aj úspornosť kúrenia. Technické vybavenie budovy malo na vtedajšiu dobu najvyšší štandard. Podobne bola vysoká aj kvalita použitých materiálov.

Realizovaný komplex sa rieši v čistom monobloku, členenom v hlavnom korpuse do troch symetricky riešených častí, pre hlavné sanatórne prevádzky. Zložitá dispozícia je riešená v jasnom skeletovom rastru a z novodobých kvalitných

materiálov v príkladnom remeselnom vyhotovení. Vo výtvarnom prejave sú nevšedne presvedčivo zvýraznené všetky základné funkčné elementy, ktoré v komplexnom hodnotení zaraďujú túto stavbu medzi svetové špičkové príklady funkcionalistickej architektúry. K monobloku sú pričlenené pomocné prevádzky a bytová výstavba.

Každý z trinástich objektov urbanistického celku je svojbytným architektonickým dielom a hlavný objekt, ktorý sa vďaka veľkosti jediný uplatňuje ako viditeľná a závažná zložka obrazu krajiny, je reprezentatívnym symbolom.

Konštrukčné riešenie zužitkovalo prednosti železobetónového skeletu, pre výplňové murivo boli vyvinuté, vyrobené a použité špeciálne tehly. Hlavnú budovu izolovali korkom a obložili kvalitnými fasádovými obkladačkami, takže má vynikajúce tepelnoizolačné a hydroizolačné vlastnosti.

Objekt ústavu je zapísaný v zozname národných kultúrnych pamiatok.